

Posudek vedoucího bakalářské práce „Aby M. Warburg a pojem formule patosu v kontextu jeho myšlení“ Mgr. Evy Skopalové

Vypracoval: Mgr. Jakub Stejskal, Ph.D.

Práce kolegyně Skopalové ve mně zanechává rozporuplné pocity. Pokud k textu přistupuji jako k první rozsáhlejší práci studentky estetiky bakalářského stupně, pak je možné na ní ocenit volbu v Česku málo zpracovaného, navíc na Katedře v podstatě nevyučovaného tématu. Z tohoto hlediska by pak šlo také vyzdvihnout to, na co se při posuzování prací na této úrovni tradičně přihlíží: autorka se snaží situovat své závěry do kontextu adekvátně rozsáhlé sekundární literatury, téma si řádně vymezila („pevně vymezit a definovat pojem [formule patosu] a jeho užití pro interpretaci dějin“) a v práci postupuje relativně systematicky. Naopak by šlo opomenout skutečnost, že autorka zjevně nečte německy, a tak nejenže nemůže číst Warburga v originále, ale také jí zůstává uzavřena německy psaná sekundární literatura. I tak však práce trpí mnoha nedostatky, z nichž do očí bijí místy zavádějící překlady především z angličtiny, ale někdy také z francouzštiny, tendence nedovysvětlovat a přeskakovat z tématu na téma, přílišné spoléhání se na sekundární literaturu (nemohu nezmínit ani místy neidiomatickou češtinu). Zohledním-li ovšem skutečnost, že kolegyně Skopalová je absolventkou magisterského studia dějin umění na této fakultě, kde navíc pokračuje ve studiu v doktorském programu, krom toho ještě studující navazující obor teorie umění na UMPRUM, pak tyto nedostatky nabírají na konturách; vysvětlit, nikoli ale omluvit, je snad může extrémní časová tíseň.

Největším nedostatkem práce z mé perspektivy je neochota autorky odvést nutnou intelektuální práci interpretováním textů. Je-li práce Friedricha Vischera o symbolu tak důležitá pro Warburga a Cassirera, jak autorka tvrdí, musí být přečtena a náležitě vyložena (anglický překlad eseje existuje). Pak bychom třeba mohli lépe chápat, co to znamená, že „obraz a smysl jsou jednou a tou samou věcí“ (s. 15), nebo co se skrývá za nic neříkajícím výrokem, že „vcítění je druh porozumění uměleckému dílu“ (ibid.); co přesně znamená Gombrichovo rozlišení mezi symptomem a symbolem, potažmo gestem (s. 31; takto se zdá, že gesto je symptomem bez významu, což je bez dalšího protimluv); jak se to má se vztahem jednotlivin, celku a pohybu v rámci jednoho obrazu či jejich série (s. 32; i po několika přečteních netuším, co se zde odehrává); jaký panuje vztah mezi Warburgovým a Panofského projektem (s. 39; dozvídáme se jen že ikonografii chyběl odstup, což je poněkud zarážející vzhledem k tomu, jakou světodějnou roli kognitivní distance hraje v Panofského textech, vyčítat poválečné ikonografii posedlé literárními prameny, že „nezohlednila umělecko-historický materiál“, působí také bez dalšího nepřesvědčivě, s. 40–41); textu také chybí srozumitelný a učený výklad stěžejních pojmů Cassirerovy filozofie symbolických forem.

Mám ve zvyku přecházet jazykové nedostatky studentských prací, pokud nebrání porozumění. Žel, ani tomuto neduhu se práce nevyhnula, což je asi výsledkem nedostatku času. Jeden příklad za všechny, str. 38, kde se nachází dvě věty (od „Kondenzování“ po „komplexněji“), které prostě nejsou česky.

Nepochybuji, že autorka textům, které zjevně četla a referuje, porozuměla. Jejich překlad v práci však toho není nejlepším dokladem: „unheimlich“ nelze překládat jako „navracený“ (s. 9); překlad Gombrichova tvrzení, že Warburg identifikoval „pohanské“ s „primitivním“ je autorkou v podstatě obrácen ve svůj opak (s. 26); „sacri-fié“ není „zbožštěno“ (s. 28).

Autorka občas nahrazuje interpretační práci historickými souvislostmi, které ale samy o sobě nic nevysvětlují: to, že se v roce 1928 Cassirer a Warburg seznámili s teorií relativity ještě neznamená, že je ovlivnila (s. 36). Fascinace anekdotickým, biografickým (hádám dle řídkých konzultací, že i v kombinaci s časovou tísní) – pochopitelná u historičky umění, nikoli už u estetičky – v důsledku vede k tomu, že se autorce nepovedlo to, co si vytyčila: „pevně vymezit a definovat pojem [formule patosu] a jeho užití pro interpretaci dějin“. Možná to povahou Warburgova psaní a roztržitosti jeho písemného odkazu není možné, možná „pevné vymezování“ není ani to, co by interpretace Warburga měla dělat – jak by tvrdil někdo jako Didi-Huberman, o jehož idiosynkratické warburgovské práce se autorka především ke konci opírá. Zjištění mezi určitého přístupu je ostatně také výsledek. Nikoli ovšem vědomě reflektovaný výsledek práce Mgr. Skopalové.

Pokud je smyslem bakalářské práce prokázat porozumění textu, schopnost budování koherentního celku a obeznámenost se základními postupy teoretické práce, pak práce kolegyně Skopalové, doktorandky dějin umění, splňuje tyto požadavky skutečně minimální měrou. Po velkém váhání a s odhlédnutím od akademické pokročilosti autorky práci doporučuji ohodnotit stupněm **dobře**.

V Praze 15. 6. 2017

Mgr. Jakub Stejskal, Ph.D.